

ירושלים שבֵּלֵב

מלים: תומר הקדי ואברהם פריד
לחן: תומר הקדי

היא משוש כל הארץ,
דלתות העמים
היא אורו של עולם
על שבעת ההרים היא עומדת
ונמצאת בחלומות של כלם
מקצוות התבל
הם נושאים עיניהם
המסע לא השלם
כי בסוף זה הלב
רק הלב שמוביל
מוביל את כלנו לשם

כל הדרכים, השבילים,
הכבישים, השלטים...

כל אדם מחפש מקומות
ונופים חדשים בעולם
הוא חוצה יבשות וימים
במסע של הנפש לשם
על כנפי מחזות הדמיון
הוא מפליג בספינה אל הים
אך בסוף זה הלב
הלב שמוביל
מוביל אותנו לשם

כל הדרכים, השבילים, הכבישים,
השלטים מובילים לירושלים
כל התפללות, הדמעות, בקשות,
מחשבות, מובילות לירושלים
כל השירים, פיוטים, מזמורים,
ספורים, כלם לירושלים
ירושלים שבֵּלֵב

אודות השיר

אודות השיר

השיר ירושלים שבלב

השיר "ירושלים שבלב" נבחר לשיר השנה החסידי לשנת תשע"ה. שירים רבים נכתבו על הכמיהה והכיסופים לירושלים השלמה. השיר "ירושלים שבלב" מיוחד בכך שהוא מדבר על בניית ירושלים האישית של כל יהודי.

כשנחרב בית המקדש נכתב: "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם". הכוונה לנקודה שבלב, שצריך להיות לאדם מקום מקדש, שאור ה' ישכון בתוכו, כמו שכתוב "ושכנתי בתוכם". לכן על האדם להשתדל לבנות את בניין הקדושה שלו.

כדי להבין זאת חשוב להתבונן במהות השיר: לאורך כל הדורות ובכל תפוצות ישראל הגעגועים לירושלים תפסו מקום מרכזי. פייטנים ומשוררים רבים ביטאו את הערגה והכיסופים לירושלים במילים ובמנגינות של געגועים.

ירושלים כבר מזמן אספה לתוכה רבים מבניה, ארמונותיה ורחובותיה שוקקים ילדים וילדות משחקים, והיא יושבת ועל ראשה עטרת "ירושלים של זהב", והיא שמחה וששה בשוב ה' שבות עמו.

אז מדוע עדיין מתאבלים? על מה הבכי? ובכן, ירושלים איננה אמורה להיות העיר בעלת הבתים והחנויות לממכר בגדים, היא איננה "משוש כל הארץ" עם מלונות פאר ורכבי שרד. לא זו ירושלים שהכתוב מתכוון אליה. ירושלים אליה השתוקקו אבותינו היא לא פריז וגם לא ניו יורק בגרסתן היהודית.

ירושלים נקראת כך, על פי המקורות, כהלחם של שני שמותיה הקדומים: אברהם אבינו, כשביקר בה בעקידת יצחק, קרא לה "ה' השם יראָה". ועוד לפניו מלכי-צדק, הוא שם בן נוח, כינה אותה "עיר שלם". הקדוש ברוך הוא, שביקש לעשות כרצון שני הצדיקים, חיבר את ה'יראה' עם ה'שלם' - וכך נולדה "ירושלים".

ירושלים אם כן, היא מקום ה"יראה" בכפל משמעות: ראיית האלוקים ויראת האלוקים - ושתיהן באופן "שלם", בשלמות.

ירושלים שבארץ היא שיקוף של ירושלים שבלב. בליבו של כל אחד בנויה עיר של "יראה-שלם", מה שמכונה "אוצר של יראת שמיים", רגש מולד ובסיסי של מחויבות מוחלטת לה'. המקום שבו כל אחד מרגיש שאלוקים, הקדושה, הטוב המוחלט - זה המקום האמיתי שלו.

ירושלים שבלב הבנויה לתלפיות, ובטבורה עומד בית המקדש, שבו גילוי שכינה והגילוי הוא כה גדול עד שהאדם מוכן 'להקריב קורבנות', לוותר, לתת "מן הבהמה" שבו, להעלות גם את היצר על גבי המזבח ולשרפו באש קודש, להלהיט את הלב והנשמה באהבת ה' יוקדת.

מומלץ לשיר עם התלמידים את השיר "על חומותיך ירושלים הפקדתי שומרים".

סביב ירושלים עומדים ביצורים וחומות ומופקדים שם גם שומרים כל היום וכל הלילה ומשגיחים בכל דרך לבל יכנס אויב בתוכי עיר הקודש, שלא יחדרו את חומות עיר הקודש רעיונות, מחשבות, ראייה ויראה של חול ושל חולין, ואולי אפילו של חילול ושל טומאה.

שיח רגשי

השיר ירושלים
שבלב
כיתות א-ג

שיח רגשי

השיר ירושלים
שבלב
כיתות ד-ו

בשיר מוזכרות המילים: "כל אדם מחפש מקומות... אך בסוף זה הלב..."
בהרחבה זו נזמין את התלמידים לשיח ולהתבוננות על אודות המושג:
"מקום בטוח".

כיתות א'-ג'

למורה: יש להצטייד במוזיקת רקע מרגיעה.

שלב א':

המורה מתחיל בתרגיל של דמיון מודרך כאשר ברקע מתנגנת המוזיקה.
התלמידים מונחים לעצום את עיניהם. ניתן אף להחשיך מעט את הכיתה.
"עצמו את העיניים, שבו בנוח על הכיסא... קחו מספר נשימות עמוקות...
דמיינו שאתם יוצאים למסע שבו תמצאו את המקום הבטוח שלכם...
מקום שכיף ונעים לכם להיות בו... אתם מחפשים את המקום... איפה
הוא נמצא? איך הוא נראה? נשמו עמוק את האוויר של המקום... תנו
לרוגע ולשלווה של המקום למלא אתכם. לאט לאט אנחנו נפרדים
ויוצאים חזרה לכיתה..."

שלב ב':

המורה **מנחה** את התלמידים לצייר על דף את המקום הבטוח שאליו
יצאו במהלך התרגיל.

שלב ג':

המורה **כותב** על הלוח את המילים: **מקום בטוח** ומסביר עד כמה
הימצאותו של מקום בטוח בחיינו, אף באמצעות הדמיון, יכולה לסייע
לנו בעתות מצוקה ולחץ.

כיתות ד'-ו'

למורה: יש להצטייד במוזיקת רקע מרגיעה.

שלב א':

המורה מתחיל בתרגיל של דמיון מודרך כאשר ברקע מתנגנת המוזיקה.
התלמידים מונחים לעצום את עיניהם. ניתן אף להחשיך מעט את הכיתה.
"עצמו את העיניים... שבו בנוח על הכיסא... קחו מספר נשימות עמוקות...
דמיינו שאתם יוצאים למסע שבו תמצאו את המקום הבטוח שלכם...
מקום שכיף ונעים לכם להיות בו... אתם מחפשים את המקום... איפה
הוא נמצא? איך הוא נראה? נשמו עמוק את האוויר של המקום. נסו
לשבת שם ולהרגיש את כפות רגליכם נוגעות שם... האם יש שם עוד
אנשים? אם כן, מי הם? תנו לרוגע ולשלווה של המקום למלא אתכם...
אט אט אנחנו נפרדים ויוצאים חזרה לכיתה..."

שיח רגשי

השיר ירושלים
שבלב
כיתות ד-ו

שיח רגשי

השיר ירושלים
שבלב
כיתות ז-ח

שלב ב':

המורה **כותב** על הלוח את המילים: **מקום בטוח**.

המורה **מזמין** את התלמידים לשיח בזוגות על אודות המקום שבחרו במהלך הדמיון מודרך. כל תלמיד מנסה לנחש מהו המקום הבטוח שחברו בחר על ידי שאילת שאלות שהתשובה אליהן היא: כן/לא (בדומה למשחק אישיות). זוג התלמידים שגילה הראשון מהו המקום הבטוח של בן הזוג הוא המנצח.

שלב ג':

המורה **מסביר**, שפעמים רבות, בזמני לחץ וכעס אנו זקוקים למקום בטוח כדי לייצר תחושת יציבות ורוגע. לעיתים המקום אינו בר-השגה ולכן ניתן גם באמצעות הדמיון "לבקר" במקום ולשאוב ממנו כוחות. המורה יכול לסייע לתלמידים להרחיב את "מאגר המקומות הבטוחים".

כיתות ז'-ח'

למורה: יש להצטייד במוזיקת רקע מרגיעה.

שלב א':

המורה מתחיל בתרגיל של דמיון מודרך כאשר ברקע מתנגנת המוזיקה. התלמידים מונחים לעצום את עיניהם. ניתן אף להחשיך מעט את הכיתה. "עצמו את העיניים... שבו בנוח על הכיסא... קחו מספר נשימות עמוקות... דמיינו שאתם יוצאים למסע שבו תמצאו את המקום הבטוח שלכם... מקום שכיף ונעים לכם להיות בו... אתם מחפשים את המקום... איפה הוא נמצא? איך הוא נראה? נשמו עמוק את האוויר של המקום... נסו לשבת שם ולהרגיש את כפות רגליכם נוגעות שם... האם יש שם עוד אנשים? אם כן, מי הם? תנו לרוגע ולשלווה של המקום למלא אתכם... אט אט אנחנו נפרדים ויוצאים חזרה לכיתה..."

שלב ב':

המורה **מזמין** לשיח בעקבות ההתנסות: כיצד היה לכם התרגיל? מי הצליח למצוא מקום בטוח? מה היה המקום שמצאתם? אילו תחושות השרה בכם המקום? האם הרגשתם משהו בגוף?

שלב ג':

המורה **מנחה** את התלמידים לייצר מעין "פרסומת" למקום הבטוח שהם בחרו. ניתן להנחות אותם להתייחס למראה של המקום, לאופיו, לפונקציות ההרגעה שלו, ועוד.

למורה: ניתן להצטייד בעיתונים ובחומרי יצירה.

שיח ספרותי

השיר ירושלים
שבלב

כיתות א-ב

העשרה והרחבה הצעות לפעילות כיתות א'-ב'

המורה **מציג** בפני התלמידים תמונות נוף ממקומות שונים בעולם וביניהן תמונות של ירושלים (ראו נספח) **ומבקש** מהם לבחור את המקומות המרהיבים ביותר, אולי מקומות שהיו רוצים לבקר בהם.

דיון: האם ירושלים כיום היא העיר היפה בעולם? מדוע כולם רוצים להגיע אליה, מה מיוחד בה?

נקרא עם התלמידים את הבית הראשון של השיר:

**כל אדם מחפש מקומות
ונופים חדשים בעולם
הוא חוצה יבשות וימים
במסע של הנפש לשם
על כנפי מחוזות הדמיון
הוא מפליג בספינה אל הים
אך בסוף זה הלב
הלב שמוביל
מוביל אותנו לשם.**

לפי השיר, מה גורם לאנשים לרצות בכל זאת להגיע לירושלים?
מה יש בלב שמוביל אותנו לירושלים?

למורה: הלב הוא מקור הרגש והרצונות. בלב כל יהודי יש נקודה פנימית שמחברת אותו לאלוקים, ירושלים היא סמל של רוחניות, של קדושה, ולכן הלב החם של היהודי מושך אותו אליה. כמה שיהודי ינסה להתרחק - בסוף הוא יחזור לנקודה הפנימית שלו, כי זהו "המסע של הנפש".

"יפה נוף משוש כל הארץ הר ציון..."

לעתיד לבוא, ירושלים אכן תהיה העיר היפה ביותר. היופי נובע מהרוחניות ולכן כיום היא לא העיר היפה בעולם (כפי שראינו בתמונות).

בגמרא נאמר, כי שעריה של ירושלים יהיו עשויים מאבנים טובות בגודל עצום ובמדרש נאמר, כי היא תהיה בנויה מעשר מינים של אבנים טובות. האבנים הטובות שבירושלים יגיעו עד למרחק של 12 מיל, מלבד האבנים הטובות והיקרות שבירושלים, אף יקיפו אותה בחומות זהב וכסף, ירבו בה המגדלים, השערים והגינות.

שיח ספרותי

השיר ירושלים
שב לב

כיתות ג-ד

כיתות ג-ד

והי-ם איננו מלא...

כל הדרכים, השבילים, הכבישים, השלטים מובילים לירושלים.

"כל הנחלים זורמים לים והים איננו מלא".

כל ישראל אינם מתכנסים אלא לירושלים ועולים בפעמי רגלים בכל שנה ושנה.

והים איננו מלא - וירושלים איננה מתמלאת לעולם (קהלת רבה, א', ח'). שנאמר: עומדים צפופים ומשתחוים רווחים.

1. המדרש מדמה את עולי הרגל לנחלים הזורמים אל הים.

• במה דומים עולי הרגל לנחלים?

• מהם הרגלים בהם היו ישראל עולים לירושלים?

• נסו לחשוב אם כולם מגיעים לירושלים מדוע אין היא מתמלאת לעולם?

2. "עשרה ניסים נעשו לאבותינו בבית המקדש... עומדים צפופים ומשתחוים רווחים, ולא הזיק נחש ועקרב בירושלים מעולם, ולא אמר אדם לחברו צר לי המקום שאלין בירושלים" (מסכת אבות, ח', ח').

חשוב על המשמעויות של המילה 'צר'. הסבירו בכמה דרכים את משמעות המשפט "ולא אמר אדם לחברו צר לי המקום שאלין בירושלים".

3. משחקים צפוף צפוף: **יוצרים** "שטיח" של עיתונים על הרצפה, המשתתפים עומדים עליו, המנחה קורע חתיכות מ"השטיח" על המשתתפים להצטופף מבלי לגעת ברצפה. ניתן לשחק את המשחק עם כיסאות במקום עיתונים (זה יותר מסוכן, אבל גם יותר מלהיב). ניתן לשחק כתחרות בין קבוצות, כשנציג מכל קבוצה "מקצץ" בשטיח של השנייה, להוסיף משימות וחידות, שכישלון בהן גורם לקיצוץ וכן הלאה.

• איך הייתה החוויה שלכם?

• נסו להיזכר במקום שהייתם בו והיה צפוף, אך הרגשתם רווחה בליבכם.

4. **כתיבת תיאור:** בתקופת המשנה לא היו כלי תחבורה, לא דרכים סלולות ולא אמצעי תקשורת, המסע לירושלים היה ארוך וקשה. תארו או ציירו את רגע הכניסה לעיר מבעד לעיניו של עולה רגל (התייחסו גם לדימוי הנחלים).

כיתות ה'-ו'

1. **נקרא** יחד את הבית השני של השיר:

**כל הדרכים, השבילים, הכבישים, השלטים
מובילים לירושלים
כל התפילות, הדמעות, בקשות, מחשבות,
מובילות לירושלים
כל השירים, פיוטים, מזמורים, סיפורים
כולם לירושלים
ירושלים שבלב.**

2. **נבקש** מהתלמידים להוסיף את המילה "כל" בכל מקום שנראה להם מתאים בבית זה.

3. **נשוחח** על משמעות הריבוי: כולם חפצים להגיע לירושלים, כולם מתפללים ומצפים לבנייה, כולם כותבים עליה שירים, סיפורים וכו' - אין ספק שירושלים מרכזית מאוד בתרבות שלנו.

4. **נחלק** את הכיתה לשתי קבוצות. על כל קבוצה לאסוף תזכורות על ירושלים לפי הקטגוריות הבאות:

• רחובות עם השם ירושלים.

למורה: יש שבע ערים בארץ עם רחוב בשם "ירושלים".

• תפילות על ירושלים.

• שירים/פיוטים על ירושלים.

• פסוקים על ירושלים.

• סיפורים על ירושלים (אין צורך להביא את הסיפור או את הפיוט במלואו. ניתן לציין מקור או תקציר).

• ניתן להיעזר במבוגרים. הקבוצה שתצליח לאסוף את מספר הפריטים הרב ביותר בזמן שהוקצב - היא המנצחת.

כיתות ז'-ח'

להלן שתי הצעות לפעילות של העמקה וכתובה לבחירת המורה.

אפשרות א': שיבוצים תנכ"יים.

המונח "שיבוץ" מציין צירוף לשון, חלק מפסוק ואף פסוק שלם, המשולב בשיר או בטקסט ספרותי אחר. השיבוץ הוא אחד מקישוטי השיר.

הנחו את התלמידים לעיין במקורות הבאים ולמצוא שיבוצים בשיר.

1. **תהילים**, פרק מ"ח, פסוק ג'.

2. **יחזקאל**, פרק כ"ו, פסוק ב'.

3. **ישעיה**, פרק ס', פסוק ג'.

שיח ספרותי

השיר ירושלים
שבלב
כיתות ה-ו

שיח ספרותי

השיר ירושלים
שבלב
כיתות ז-ח
אפשרות א

שיח ספרותי

השיר ירושלים
שבלב

כיתות ז-ח

4. **ילקוט שמעוני**, יונה, פרק א' (מצורף קטע רלוונטי).

"ר' מאיר אומר ממונה היה הדג לבלוע את יונה מששת ימי בראשית, שנאמר וימן ה' דג גדול, נכנס לתוך פיו כאדם שנכנס לביהכ"נ גדולה והיו שתי עיניו כחלונות... אמר לו אני הצלתיך מפיו של לוייתן הראני כל מה שבימים ובתהומות, והראהו נחל גדול של אוקינוס שנאמר ונהר יסובבני, והראהו שבילי ים סוף שעברו ישראל בתוכם שנאמר סוף חבוש לראשי, והראהו מקום שמשברי הים אליו יוצא שנאמר כל משבריך וגליך עלי עברו והראהו עמודי ארץ במכוניה שנאמר הארץ בריחיה בעדי לעולם, והראהו שאול תחתית שנאמר מבטן שאול שועתי, והראהו גיהנם שנאמר ותעל משחת חי, והראהו היכל ה' שנאמר לקצבי הרים, מכאן אנו למדים שירושלים על שבעה הרים עומדת".

תשובות למורה:

1. משוש כל הארץ: "יפה נוף משוש כל הארץ הר ציון... קריית מלך רב" (תהילים, מ"ח, ג').
2. דלתות העמים: "אמרה צור על ירושלים איך נשברה דלתות העמים" (יחזקאל, כ"ו, ב').
3. אורו של עולם: הלכו גויים לאורך (ישעיה, ס').
4. שבעת ההרים: "ירושלים על שבעת ההרים היא עומדת" (יונה, פרק א', ילקוט שמעוני).

דיון: שיבוץ מן המקורות מעשיר ומרחיב את משמעות השיר.

1. חשבו כיצד השיבוצים בשיר מרחיבים את משמעותו?
2. **כתיבה:** התלמידים מציעים פסוקים הקשורים לירושלים. **הנחו** אותם להיזכר בתפילה, בברכת המזון ובתהילים. "ובנה ירושלים" "ולירושלים עירך ברחמים תשוב" "ותחזינה עינינו", ועוד.
3. **הרחיבו** יחד על משמעות של כל הפסוק. ניתן להיעזר במפרשים. חשבו באיזו נקודה הפסוק קשור אלינו.
4. אחרי שהרחבתם את המשמעות, כל תלמיד יבחר פסוק וינסה לחבר בית נוסף לשיר או בית לשיר חדש. בכתיבה משלבים את הפסוק. אין צורך לצטט את הפסוק בשלמותו ואפשר לשבץ מילים ממספר פסוקים.

אפשרות ב' - השוואה בין שירים

בשיר "ירושלים שבלב" הפזמון קובע, שהלב הוא המוביל את כולנו לשם, אומר המדרש (מדרש תנחומא, פרשת קדושים, סימן י'): "ירושלים שבלב" הפזמון קובע, שהלב הוא המוביל את כולנו לשם, אומר המדרש (מדרש תנחומא, פרשת קדושים, סימן י'):

**ארץ ישראל יושבת באמצעיתו של עולם,
ירושלים באמצעיתה של ארץ ישראל,
ובית המקדש באמצע ירושלים,
והיכל באמצע בית המקדש,
והארון באמצע ההיכל,
ואבן שתיה לפני הארון,
שממנה נשתת העולם.**

שיח ספרותי

השיר ירושלים
שבלב
כיתות ז-ח

מה מקומו של הלב בגוף האדם? מהי חשיבותו?
הלב הוא מקור הרגש, הלב הוא מרכז החיים. מורה על חשיבות ומרכזיות.
אף ירושלים "טבורו של עולם" - מרכזו של עולם.

ציירו את מפת העולם על פי מדרש רבה. האם המפה דומה לעולם כפי
שאתם מכירים אותו היום? האם, לדעתכם, המדרש אכן מתכוון שכך
נראה העולם?

האם ירושלים היא מרכזו של העולם? לכאורה לא.
כדי להבין את דברי המדרש נקרא שיר נוסף: השוואה בין השיר למדרש רבה.

שאלות מנחות:

- לשיר מבנה מיוחד, מה מזכירה לכם הצורה החיצונית של השיר?
- במה המבנה החיצוני משרת את התוכן?

למורה: המבנה ממחיש את הרעיון שהחדר הוא קטן, פנימי, ומרכזו
של החדר הקטן יוצא אור התורה ומאיר לעולם כולו במעגלים מעגלים.
כיצד הרעיון בשיר יכול להסביר את דברי המדרש?

ירושלים היא מרכזו של העולם, מפני חשיבותה וגם כי היא מקור השפע.
ממנה הושטת העולם. התורה היא הלב הפועם של העולם ועליה עומד
העולם "לולא תורת יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמת".

מומלץ לצייר את רעיון השיר במעגלים מעגלים ואחר כך לעשות פעולה
דומה למדרש רבה.

כעת **נציג** את המדרש במבנה הדומה לחצי מהשיר "בתוך עולם".

**ארץ ישראל יושבת באמצעיתו של עולם,
ירושלים באמצעיתה של ארץ ישראל,
ובית המקדש באמצע ירושלים,
והיכל באמצע בית המקדש,
והארון באמצע ההיכל,
ואבן שתיה לפני הארון,
שממנה נשתת העולם.**

נבקש מהתלמידים לנסות ולהשלים את השיר. מהמרכז אל העולם כולו.

למורה: חיבור ההמשך הוא בעצם חזרה על חלקו הראשון של השיר,
בעצם כניסה במעגלים ויציאה. זה מה שמבטא את המרכזיות.

בשיר: עולם, ארץ, עיר, רחוב, חצר, דירה, חדר, דירה, חצר, רחוב, עיר,
ארץ, עולם.

במדרש: עולם, ארץ ישראל, ירושלים, בית המקדש, היכל, ארון, אבן
השתיה.

על התלמידים לחבר המשך לפי המבנה של: אבן שתיה, ארון, היכל,
בית המקדש, ירושלים, ארץ ישראל, עולם.

שיח מוזיקלי

השיר ירושלים
שבלב

כיתות א-ד

שיח מוזיקלי

השיר ירושלים
שבלב

כיתות ה-ו

שיח מוזיקלי

השיר ירושלים
שבלב

כיתות ז-ח

כיתות א'-ד' | זרקור מוזיקלי

הפזמון בשיר מאופיין במרכיבים שונים המשתנים בכל שורה: "דרכים, שבילים, כבישים, שלטים", "תפילות, דמעות, בקשות, מחשבות"... כאשר בסוף כל שורה עולה המילה "ירושלים" כיעד לכל אלו.

1. **בקשו** מהתלמידים להתחלק לזוגות ולעמוד זה מול זה.
2. אחד מבני הזוג ממונה על חלקו הראשון של כל משפט, והשני על המשך המשפט: "מובילים לירושלים" וכו'.
- כל אחד מבני הזוג ישיר את חלקו בשילוב תנועה מתאימה וייצור מעין "דו-שיח" מוזיקלי. כל זוג יציג את הביצוע שלו בפני הכיתה.
3. **ערכו** שיח על מה שראיתם: האם יש זוגות שנתנו ביטוי לגובה הצליל ההולך ועולה? או התמקדו בהמחשת המילים דווקא?

כיתות ה'-ו' | זרקור מוזיקלי

1. **שאלו:** מהו הכלי שמנגן את המלודיה ומהו הכלי המלווה אותו? (**למורה:** גיטרה במלודיה וכן בהרמוניה).
2. **שוחחו** על אפשרויות הנגינה השונות שבגיטרה: נגינת סולו (מנגינה) לעומת נגינת הרמוניה (אקורדים). הדגישו בגיטרה אם יש בידכם.
3. **המשיכו** להקשיב לשיר, **בקשו** מהתלמידים לציין כל כלי נגינה ששמעו במהלך השיר (גיטרה, כינורות, תופים, אקורדיון).
4. **אפינו** כל אחד מהכלים שמצאתם: האם הוא כלי מלודי (שתפקידו לנגן את המנגינה) או כלי הרמוני (שתפקידו ללוות באקורדים)? האם חלק מהכלים גם מלודיים וגם הרמוניים? (גיטרה, אקורדיון).
5. **התייחסו** לתופים: התוף אינו כלי מלודי, כי אין לו גובה מוגדר. שאלו את התלמידים אם הם מכירים כלי הקשה מסוימים שלהם יש גובה מוגדר (קסילופון ומטלופון).

כיתות ז'-ח' | זרקור מוזיקלי

- בקשו** מהתלמידים להאזין לבית, בעיקר למילים "אך בסוף זה הלב, הלב שמוביל".
1. מה השתנה בתחושה שלכם במילה "הלב"? מה במוזיקה השתנה וגרם לכך? (נוצר מתח, בעקבות הגבהת הדרגה השביעית בחצי טון, ושימוש בו כצליל דומיננטי).
 2. מדוע, לדעתכם, הובלטה דווקא המילה "הלב"?
 3. **הציגו** לתלמידים דוגמה נוספת לשיר שבו הוגבה צליל הדרגה השביעית בסולם: "יחד לב אל לב". השמיעו להם ובקשו מהם למצוא את הצליל שבו התרחשה ההגבהה (אין צורך להשמיע את השיר, אלא לשיר את המנגינה).

שיח אומנותי

השיר ירושלים
שבלב

כיתות א-ב

יצירה | ירושלים שבלב

ירושלים היא המרכז, היא ה"לב של כל יהודי" ויש הרבה דרכים להגיע אל ירושלים, גם במובן הרוחני. כל אחד בדרכו שלו, בדרך המיוחדת רק לו הוא יכול להגיע אל ליבה של ירושלים.

כיתות א'-ב' תמונת ירושלים

זו תמונה נהדרת, המורכבת משתי תמונות המשולבות יחד. התוצאה: יצירה שכאשר הצופה זז - היצירה משתנה, כך שמכל מקום שנסתכל נראה שהשבילים מובילים למקום אחד - לירושלים!

הכנות מקדימות:

הדפיסו לתלמידים את הדף המצורף, על דף בריסטול.

כלים:

טושים / צבעים | מספרים | עפרונות.

תהליך העבודה:

בקשו מהתלמידים:

1. **צבעו** את הדף המצורף, כולל הרקע.
2. **גזרו** את השוליים המיותרים על פי המסגרת השחורה של האיור.
3. **קפלו** קיפול "אקורדיון" את היצירה לפי הקווים המסומנים.

שיח אומנותי

השיר ירושלים
שביל

כיתות ג-ה

כיתות ג'-ה' כל השבילים מובילים לירושלים... הכנות מקדימות:

1. **הדפיסו** לתלמידים שביל / כביש / מסלול על בריסטול בגודל A3 (דוגמאות להדפסה ראו בנספח).
2. **מיינו** מתוך עמודי המגזינים ערמות של עמודים לפי צבע.
3. **הדפיסו** איור של ירושלים על דף 3A.

חומרים:

בריסטול בגוונים שחור, אפור, בז', חום וירוק | מגזינים צבעוניים.

כלים:

עפרונות | מספרים | דבק.

תהליך העבודה:

חלקו את הכיתה לשתי קבוצות:

קבוצה א' - הכנת השבילים.

1. **שאלו** את התלמידים: איזה סוגי דרכים הם מכירים? שביל, כביש, מסלול אופניים, פסי רכבת וכדומה.
2. **כתבו** על הלוח את התשובות.
3. **ציירו** דוגמה או הדביקו תמונה ליד כל סוג של דרך.

בקשו מהתלמידים:

1. **בחרו** איזה "דרך" הם רוצים ליצור ו**ציירו** אותה על הדף (אפשר להשתמש בדוגמאות המופיעות בנספח).
2. **הדביקו** בתוך איור הדרך קרעי נייר בצבעים המתאימים, לדוגמה: כביש - בקרעי נייר אפורים. **הוסיפו** קווים לבנים לקו הפרדה; שביל עפר - בקרעי נייר בצבע של חול ו/או טקסטורה המתאימה לעפר וחול, קצת ירק בצדדים.
3. **גזרו** את השוליים המיותרים של הדרך.

קבוצה ב' - יצירת תמונה של ירושלים

הדביקו קרעי נייר בתוך התמונה, בצבעים המתאימים.

ההרכבה: צרפו מספר שולחנות, הניחו במרכז את התמונה של ירושלים ומסביבה סדרו וחברו את השבילים מכל צידי התמונה.

שיח אומנותי

השיח ירושלים
שביל

כיתות ו-ח

כיתות ו'-ח' ירושלים בתלת ממד.

חומרים:

קופסאות נעליים, קופסאות קורנפלקס, גלילי נייר | ניירות חן בצבעים:
אדום, בז' | נייר עם טקסטורה של אבנים ירושלמיות | שמיניות בריסטול
ירוקות ושחורות | חצאי כדורי קלקר (שימשו ככיפות לבתים).

כלים:

עפרונות | מספרים | דבק | דבק סלוטייפ.

חומרי השראה:

תמונות של בתי ירושלים.

תהליך העבודה:

שאלו את התלמידים: מה מאפיין את הבנייה של בתי ירושלים?
(צפיפות, אבן ירושלמית, גגות מעוגלים - "כיפות" וכדומה).

בקשו מהתלמידים:

- עטפו** את הקופסאות בנייר עם טקסטורה / או בגוון בז' - הקופסה תהיה הבסיס של הבית.
- הוסיפו** חלונות, דלתות, גגות, מדרגות ואלמנטים אופייניים לבתי ירושלים.
- הכינו** את העצים: הגליל - יהיה הגזע, ניתן לצבוע את הגליל בגואש חום. **גזרו** מהבריסטול הירוק את הירק של העץ, (מצורפת שבלונה) וחברו לגזע.
- העמידו** את התוצרים לתערוכה ירושלמית נאה.

ירושלים שבלב

אברהם פריד

Intro

Em⁷ = 66 Em⁶ Cmaj⁷/E Em

5 Am⁷ 8⁷ Em⁷

9 Am⁷ 8⁷ Am⁷ Em

A

13 Em C Em

ל - ע - ב - ש - י - ד - ח פים - נו - ו - ת - מו - קו - מ - ש - פ - ח - מ - ד - א כל

17 8^m G D

ם - ש - ל - פש - נ - ה של סע - מ - ב ים - מ - י - ו - ת - שו - ב - י - צ - חו הוא

21 Em C G

ה - זה סוף - ב אך ים - ה אל נה - פי - בס ליג - מפ הוא יון - דמ - ה ת - זו - חו - מ נפי - כ על

25 8⁷ C Am 8⁷

שם - ל - נו - ת - או - ביל - מו ל - בי - מו - ש לב - ה לב

B

29 Em G

ל - ש - ר - ו - לי לים - בי - מו ים - לט - הש שים - בי - הכ לים - בי - הש כים - ר - הד כל

33 D Am

- בי - מו - ו - ש - ש - מח - ת - שו - בק עות - מ - הד - ו - ת - ל - תפי - ה כל ים

2

36 **C** **D** **G** **G/F#** **G/F**

כֹּחַ - רִים - פּוֹ-סִי - רִים - מוֹ-מַזְ טִים - יוֹ-פֹ רִים-שִׁי-הַ כֹּל יִם - לִש - רוֹ - לִי לֹת

40 **E7** **Am** **C** **B7** **To Coda** $\oplus$

לִם - לִש - רוֹ - לִי לֹת יִם - לִש - רוֹ - לִי לֹת יִם - לִש - רוֹ - לִי לֹת יִם - לִש - רוֹ - לִי לֹת

45 $\oplus$ **C** **G** **G/F#** **Bm** **Am**

51 **Em** **D7** **G** **G/F#**

56 **Bm** **Am** **B7** **Em**

61 **B7** **Em** **G** **D** **D1**

לִל-תִּפִּי-הַ כֹּל יִם - לִש - רוֹ - לִי לֹת יִם - לִש - רוֹ - לִי לֹת יִם - לִש - רוֹ - לִי לֹת יִם - לִש - רוֹ - לִי לֹת

66 **Am** **C** **D** **G**

רִים-מוֹ-מַזְ טִים-יוֹ-פֹ רִים-שִׁי-הַ כֹּל יִם - לִש - רוֹ - לִי לֹת יִם - לִש - רוֹ - לִי לֹת יִם - לִש - רוֹ - לִי לֹת

71 **G/F#** **G/F** **E7** **Am** **C** **B7**

לִם - לִש - רוֹ - לִי לֹת יִם - לִש - רוֹ - לִי לֹת יִם - לִש - רוֹ - לִי לֹת יִם - לִש - רוֹ - לִי לֹת

76 **D2** E_m G D 3

ל-תפיה כל ים - ל-ש - רו - לי לים - בי-מו ים-לט-הש שים-בי-הכ לים-בי-הש כים-ר-הד כל

81 A_m C D

רים-שי-ה כל ים - ל-ש - רו - לי לות - בי-מו ות-שב-מח ת-שו-בק עות-מ-הד ות

85 G $G/F\#$ G/F E^7 A_m

ים - ל-ש - רו - לי לם - כו רים - פו-סי רים - מו-מז טים - יו - פ

89 B^7 C A_m B^7

ים - ל-ש - רו - לי לם ים - ל-ש - רו - י

93 E_m^7 E_m^6 C^{maj7}/E E_m E_m

לב-ב-ש לב-ב-ש

